

SÓLYOM ZSUZSANNA

Amikor
a vonatok
elindulnak

Sólyom Zsuzsanna

Amikor a vonatok elindulnak

Sólyom Zsuzsanna

Amikor a vonatok elindulnak

Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
Pilisvörösvár, 2017

VALÓSÁG

Amikor a vonatok elindulnak...

„Ha a vonatok indulnak,
ha a jó napok elmúlnak,
rideg helyeken száguldva, ájultan.
Akárhova visz, lesz új nap,
a gonosz oda már nem nyúlhat
a szíved gyertya, mit elfújnak,
de meggyullad.”

*(Részlet Pajor Tamás: Rosenberg Dani
című dalából)*

(Az elbeszélés szereplői nem valós személyek, bármilyen egybeesés, illetve hasonlóság a valósággal csupán a véletlen műve.)

Akkor még senki sem sejtette, milyen hirtelen megváltozik minden.

Ugyanabba a gimnáziumba jártak, ugyanabba az osztályba. Jó barátok voltak, sok közös vonással, még fizikumra is hasonlítottak egymásra: mindkettő magas, nyúlánk, barna hajú, barna szemű. „Csak” egy kis különbség volt közöttük. Elenyésző. Egyiküket Marosi Istvánnak hívták. A másik fiú neve Grünnefeld Dávid volt. De ennek akkor még nem volt semmilyen jelentősége. Istvánt nem érdekelte barátja kissé „más”, nem éppen magyar hangzású neve. Együtt nőttek fel, együtt rúgták a labdát a vá-

rosszéli sportpályán, együtt drukkolták át a felvételi-vel járó izgalmakat, együtt ujjongtak egymás sikereinek örülve, amikor kitették a vizsgaeredményeket. Dávid többször is Istvánéknál ebédelt, élvezettel kóstolgatva a magyar konyha ízeit. István is gyakran ellátogatott Dávidékhoz. Bár néha furcsállta a zsidó hagyományokhoz hűen ragaszkodó családot, de ugyanakkor bizonyos tiszteletet is érzett irántuk.

Egy idő után zavaros, ijesztő hírek kezdtek terjedni a vegyes lakosságú városban: kiközösítésről, pogromról, elhurcolásról beszéltek az emberek. Egyre gyakrabban elhangzott egy őrült vezető neve is itt-ott, kisebb-nagyobb társaságokban, vagy az otthonokban, amikor a szülők úgy gondolták, hogy gyerekeik már békésen alszanak, suttogva, félszavakkal beszéltek azokról a szörnyűségekről, amelyeket napközben munkahelyeiken, vagy hazafelé menetkor hallottak. Pedig a gyerekek nem mindig aludtak. Megéreztek, hogy valami készülóban van, és ez a „valami” nem jó, nagyon nem jó.

Dávidéknál esténként többen is összegyűltek, pontosabban a város zsidó lakosságának néhány férfitagja.

Az elején nem találta feltűnőnek ezeket a látogatásokat, hiszen kiskorától hozzá volt szokva ahhoz, hogy apa jelentős tekintéllyel és tisztelettel bír a zsidó közösség körében. Gyakran fordultak hozzá tanácsért, nem egyszer csoportosan is felkeresték otthonukban.

Apa néha megengedte, hogy ő is részt vegyen a beszélgetéseken, hadd táguljon a fiú értelme, hadd tanuljon, készüljön az életre. Ilyenkor Dávid csillogó szemekkel hallgatta apát, és rendkívül büszke

volt rá, bölcs és megfontolt tanácsait igyekezett mélyen elraktározni magában.

Egy darabig most is úgy gondolta, tanácsért jönnék át a férfiak, csak az tűnt fel, hogy apa többé nem engedélyezte, hogy ő is jelen legyen. Rá nem jellemző ingerült hangnemben küldte fel fiát a szobájába minden egyes alkalommal, amikor látogatók érkeztek. És azt is furcsának találta, hogy egyre gyakrabban csak sötétedés után jöttek, mintha attól tartottak volna, hogy valaki meglátja őket. És a kopogtatásuk is megváltozott: az addigi határozott kopogtatást félénk, inkább kaparászásra emlékeztető hang váltotta fel.

Túl sok volt a „gyanús jel” a kamaszodó fiú számára.

Ezért, egyik este, amikor újra ellátogatott hozzájuk néhány családapa, Dávid szó nélkül, meg sem várva az apai felszólítást, felment a szobájába, de nem feküdt le, hanem pár perc után kiosont, és vállalva a kockázatot, hogy esetleg megreccsen lába alatt a már eléggé elavult padló, lement néhány lépcsőfokot, és fülelni kezdett. Azonnal megszólalt a lelkiismerete, hogy nem becsületes dolog mások beszélgetését kihallgatni, de most győzött a kíváncsiság, vagy talán inkább a szorongás, ami egy idő óta egyre csak nőtt benne.

Nem jutottak el hozzá tisztán a szavak, csak egy-egy szófoszlány, de ez is elegendő volt arra, hogy a már napok óta felgyűlt félelem szívbe markoló rémületté váljon benne.

Feldúltan ment vissza a szobájába, és arra gondolt, bárcsak mellette lehetne István, a barátja, aki

biztosan tudna valami nyugtatót mondani, el tudná oszlatni az aggodalmait.

Egész éjszaka ébren volt, egy pillanatra sem tudta lehunyni szemeit. Szinte ötpercenként nézett az órára, és azt hitte, soha nem jön el a fél hét, amikor megszólal az ébresztő, és végre feltűnés nélkül ki-pattanhat az ágyából.

Anya nem igazán értette fia korai megjelenését a konyhában. Máskor mindig $\frac{3}{4}$ hét körül felszólta Dávidnak: „Ébresztő! Kész a reggeli!”, mire a fiú jelezte, hogy ébren van már, mindjárt jön.

„Valami baj van, fiam?”, kérdezte, amikor meglátta a kialvatlan szemű, sápadt Dávidot. „Nincs semmi baj, anya. Csak ma korábban kell ott lennem az iskolában, mert meg kell beszélnem valamit Istvánnal”, válaszolta a fiú, és elfordult anyjától, hogy az ne láthassa hirtelen lángba borult arcát. Életében először hazudott, de nem akarta megosztani vele a félelmeit. Még nem. Nem tudta, hogy apa mennyit mondhatott el a férfiakkal folytatott beszélgetéseiből, ha egyáltalán elmondott bármit is, és nem akarta fölöslegesen felzaklatni. Sebtében bekapott néhány falatot a kikészített reggeliből, megölelte anyját, majd kiszaladt a házból.

„Remélem, nem keveredett valami rosszba”, nézett utána anya elgondolkozva.

Dávid végigrohanta az utat az iskoláig. A portás meglepetten kapta fel a fejét, amikor a fiú elszáguldott a kapusfülke előtt, anélkül hogy akár csak biccentett volna feléje. Évek óta ismerte Dávidot, aki már kisgyerekként arról volt „ismert”, hogy mennyire nyugodt, kimért, jól nevelt. Mindig előre kö-

szönt a felnőtteknek, a nála idősebbeket pedig mindig előreengedte. Most pedig úgy elviharzott Samu bácsi mellett, mintha ott sem lett volna.

„Nocsak, mi lelte a kis Grünnefeldet? Ilyen még nem fordult elő, hogy ne köszönjön. Erősen sürgős dolga akadhatott, ha ennyire sietett”, morfondírozott magában az öreg.

Dávid beszaladt az osztályterembe. Bár tudta, hogy még túl korán van – alig múlt fél nyolc –, mégis abban reménykedett, hogy valami csoda folytán ott lesz István, és akkor végre kiöntheti neki a lelkét, kibeszélheti magából azt a bénító félelmet, ami az este óta ott ólálkodik a szíve körül, és bele-belemélyeszi karmait.

De a terem üres volt.

Dávid leroskadt a padjába, lüktető halántékát ráfekette az asztal hús felületére, és próbált megnyugodni.

Nemsokára kezdett benépesülni a terem. Érkeztek a fiúk, egyesével, csoportosan. Kezet fogtak egymással, úgy igazán férfiasan, ahogy illik, majd élénk beszélgetés zaja töltötte be az osztályt. Innen-onnan egy-egy nevetés hangzott fel, és Dávidot szinte kővé dermedtette a felismerés, hogy egyikük sem ment oda hozzá, hogy vele is parolázzon. Soha, de soha nem fordult elő ilyesmi, amióta ebbe az osztályba járt. Természetes, íratlan szabály volt, hogy az újonnan érkező mindig odalépett a már jelenlévőkhöz, és köszöntötték egymást. Ő is mindig így járt el, és vele is mindig így bántak az osztálytársak. EDDIG!!!

Kábultan emelte fel fejét a padról, és látta, hogy a fiúk vidáman társalognak egymással, a szorgalmasabbak az első óra leckéjét ismételték, mások

ide-oda járkáltak a teremben, de neki még csak a közelébe sem mentek. Mintha egy megbélyegző kerítés zárta volna el a többiektől.

Annyira váratlanul érte a felismerés, hogy nem tudott megszólalni, csupán a tekintetével próbált belekapaszkodni egyik-másik osztálytársa szemébe, de elnéztek felette, még a vele való szemkontaktust is kerülték.

Dávid kétségbeesetten kereste barátját a többiek között, de sehol sem látta.

„Lehetetlen, hogy pont ma, pont most ne jöjjön! Éreznie kell, hogy bajban vagyok! Nagyon nagy bajban!”..., és akkor... hirtelen egy kéz szorítását érezte a vállán, és meghallotta a jól ismert pajkos hangot: „Szevasz öreg! Hát téged mi lelt, hogy ilyen fancsali képet vágsz? Csaknem az a gond, hogy nem készültél matekból? Ajaj! Ez tényleg zűrös lenne, mert a vaskalapos Tamási tanár úr elhúzza a nótádat! De el ám!”

„Hát mégis itt van! Mégsem hagyott cserben! Most már minden rendben lesz!”, sóhajtott fel megkönnyebbülten Dávid, és hálásan nézett fel barátjára, aki áttörte azt a láthatatlan kerítést, és most itt áll mellette.

„Biztosan a fáradtság miatt képzelődöm. Több mint valószínű, köszöntek a fiúk, csak én nem hallottam. Még a végén azt gondolják, hogy felvágok. Jóvá kell tennem ezt a baklövésem. Bocsánatot kell kérnem tőlük.” De amikor tekintete találkozott az Istvánéval, visszahőkölt, és nyomban rájött, hogy nem képzelődött, amikor azt gondolta, hogy a fiúk szándékosan elkerülték.

István vidám hangja álca volt csupán. Szemeiben szomorúság és aggodalom ült. Komoly arcán nyoma sem volt a lazaságnak, vidámságnak. Mereven állt Dávid mellett, keze továbbra is barátja vállán nyugodott, mintha azt mondta volna: „Aki őt bántja, az engem bánt!”

Dávid ekkor eszmélt rá, hogy milyen sűrű csend van a teremben, szinte hasítani lehet. Körülnézett, és meglátta a többieket, akik most már egy csoportba tömörülve álltak az osztály másik végében, és az a megvetés, az a gyűlölet, ami kirajzolódott az arcukra, égetni kezdte a fiú lelkét.

Felpattant a helyéről, és áttörve a fiúk gyűrűjén, kirohant az osztályból.

„El innen! El innen minél messzebbre!”, dübörögték a gondolatai.

Az öreg kapus most már ijedten nézett a száguldó fiú után. „Jaj, csak kárt ne tegyen magában szegény gyerek!”

Dávid érezte egy idő után, hogy elhagyja az ereje, muszáj megállnia, mert, ha nem, összeesik. Levette magát a földre, és elkezdett sírni. Először némán, csendesen folytak a könnyei, majd egyre erőteljesebb, hangos zokogásba váltott át.

„Mi történt? Miért néztek rám olyan gyűlölettel? Köze van ennek mindazokhoz a szörnyűségekhez, amiket az este kihallgattam? Miről is beszéltek azok a férfiak? Kiközösítés? Megbélyegzés? Elhurcolás? Mintha valami sárga csillagról is szó lett volna! De miért? Csak azért, mert más a nemzetiségünk? Mások a szokásaink? Ezért?! Hát létezhet ilyesmi, hogy egyszer csak egyik nemzet gyűlölni kezdi a másikat, csak azért, mert az más?”

Miután alaposan kisírta magát, felült és körülnézett, hogy hol is van. A város szélén elterülő réten találta magát.

„Ez igen! Jó messzire eljöttem! Ideje hazaindulnom, mert anya aggódni kezd, ha késni fogok!”

Miközben felállt és leporolta magáról a ráragadt fűszálakat, úgy érezte, hogy legalább tíz évet öregedett. A felhőtlen gyerekkort, az ifjúság jövőbe vetett bizalmát valami keserű életérzés váltotta fel. Megértette, hogy valaminek történnie kellett a városban, az országban, talán az egész világban. Valami gonosz van felnövőben, ami ellen gyerekfejjel nem lehet harcolni. Erősnek kell lenni. Kívül, belül egyaránt. Talán így van esély legyőzni azt a kegyetlen valamit, ami egyik napról a másikra megfosztotta a gyerekkorától, a jövőjétől.

Elindult visszafelé a városba. Észre sem vette, hogy mennyire megváltozott a járása, a testtartása. Alapos, erőteljes léptekkel haladt, válla kissé meggörnyedt, mintha egy láthatatlan súly nehezedett volna rá.

Gondolataiba mélyedve közeledett a városhoz, amikor is hirtelen éles morajlásra lett figyelmes. A város felől jött ez a fenyegető, morajló hang. Felgyorsította a lépteit. A morajlás egyre csak erősödött. Amikor a városba vezető úthoz ért, megdöbentő látvány fogadta: hatalmas tankok lepték el az utcákat, idegen katonák hemzsegték mindenfelé; kétségbeesett kiáltások, sikoltozások, gyereksírás vegyült az idegen, pattogó vezényszavak közé; embereket rángattak ki a házaikból, teherautókra ültették és elhajtottak velük.

Dávid úgy érezte, forogni kezd vele a föld, és megmozdul maga az egész univerzum.

„Lehetetlen, hogy már itt is vannak! Ez csak valami félreértés lehet! Nem engedhetik meg, hogy ez megtörténjen! Apa! Anya!”, szakadt fel belőle a kiáltás, és ismét elkezdett rohanni a házuk felé.

Éppen abban a pillanatban, amikor odaért, kicsapódott a kapu, és felemelt kezekkel, felfegyverzett katonák kíséretében jött ki apa, anya és... „Te jó ég! István is! Mit keres itt a barátja? És miért emeli fel ő is a kezeit???” Oda akart szaladni hozzájuk, de az egyik katona ráfordult azon a furcsa, idegen nyelven, és durván félrelökte. Kétségbeesetten kereste a szülei tekintetét, hogy legalább így kommunikálhasson velük, de a szülők lehajtott fejjel, némán elmentek mellette, mintha nem is ismerték volna. Ekkor Istvánnal próbált valamilyen formában kapcsolatot teremteni, de a barátja elnézett felette, mintha ott sem lett volna.

Egy túlsúfolt teherautóhoz vezették a három embert. Egy katona állt a gépkocsi mellett, kezében egy listával. Nem messze tőle bámészkodó tömeg gyűlt össze. Dávid megpróbált elvegyülni az emberek között, miközben azon igyekezett, hogy minél közelebb kerüljön a listát tartó katonához. A listán nevek voltak. Először apa neve hangzott el, mire apa jelezte, hogy ő az, majd anya neve következett, majd Dávid hallotta, hogy őt szólítják, és ekkor István lépett oda a katonához, jelezve, hogy ő a szólított személy.

„Neee!!!”, jajdult fel Dávid, és utat törve a tömegben a katona elé ugrott: „Én vagyok Grünnefeld Dávid! Nem ő! Hagyják őt békén! Engem vigyenek!”

Két vasmarok szorult a karjaira, érezte, hogy a levegőbe emelkedik, majd hirtelen ledobták, mint valami zsákot. Újra a tömegben találta magát. Szédülten nézett körül, majd meghallotta, hogy felbög a motor. Mire sikerült kiverekednie magát a tömegből, már csak a távolodó autót látta. Lerogyott az út közepére, és csak bámult maga elé, miközben egyre csak azt nyöszörögte: „Én vagyok Grünnefeld Dávid! Én vagyok Grünnefeld Dávid!”

A tömeg lassan kezdett széteszlani. Senki sem figyelt az út közepén magában motyogó fiúra. Csupán egy idős asszony jegyezte meg: „Szegény gyerek! Mennyire megviselte, hogy elveszítette zsidó barátait!”

Tíz év múlva

Dávid soha többet nem látta viszont szüleit és barátját.

Évekig kutatott utánuk annak reményében, hogy rájuk talál, életben lesznek, és újra minden úgy lesz, mint azelőtt. De nem sikerült nyomukra bukkannia.

Valahol, a halálba menetelő úton, végérvényesen eltűntek, mint annyi millióan.

„Az életet védelmezni emberi kötelességünk” névvel Dávid egy alapítványt hozott létre, amelynek tagjai részben a borzalmakat túlélők soraiból kerültek ki, illetve olyan családtagok, rokonok, akik hozzátartozóikat, barátait veszítették el egy olyan Európa haláltáborában, amelyik mindig büszkén hirdette magáról, hogy a civilizáció, a kultúra és a humanizmus bölcsője.

Akkor milyen lenne egy barbárok lakta Európa...?!

Merre, Uram?

Péntek délután, öt óra.

A modernebbnél modernebb személygépkocsiktól túlszűfolt kisvárosban (pedig úton-útfélen azt mondják: nincs pénz, nagy a szegénység...) hazafele tartanak az emberek.

Tülkölés, fékcsikorgás, felzúgó motor, egy-egy hangos beszólás a szabálytalanul közlekedőknek – szép számmal akad belőlük – türelmetlenség, rohanás, pattanásig feszülő idegek. A 21. század tipikus szimptomái jó ideje ezt a várost is hatalmukba kerítették.

Város széle. Megálló. Egy kisbusz mellett kisebb embercsoport áll. Férfiak, nők. Idősek, középkorúak, fiatalok. Úgy tűnik, meghitten beszélgetnek, néha egy-egy nevetés is vegyül a beszélgetésbe. Távolról kirándulóknak nézné őket az ember. Közlebbről már kevésbé. Közlebbbről kiderül, hogy a mosoly, nevetés álarc csupán, mögöttük könnyes szempárok, ijedt tekintetek, meg-megránduló szájak húzódnak meg.

Nem kirándulni készülnek, hanem dolgozni, és nem a teljes csoport, csupán a nők. A „kiválasztottak”. Azok, akik megfelelnek a munkaerőpiac szabta feltételeknek: egészségesek, bírják a munkát, és többé-kevésbé beszélnek (vagy legalább értik) annak az országnak a nyelvét, ahova most viszik őket.

És még azt hangoztatjuk, hogy a rabszolga-kereskedelmet régóta felszámolták már. Valóban

felszámolták, ez nem kérdés. A kérdés az, hogy: TELJES volt ez a felszámolás? Vagy csak a „csomagoláson” és a „címkézésen” változtattak? Természetesen túlzás és igazságtalanság lenne egy kalap alá venni az egykori rabszolga-kereskedelmet és a napjainkban zajló munkaerőpiacot. Tudjuk, hogy a rabszolgákat saját akaratukon kívül adták-vették, tulajdonosaik azt tettek velük, amit akartak. Teljes kiszolgáltatottságban, megaláztatásban volt részük, és még csak azzal az alapvető emberi joggal sem rendelkeztek, hogy panaszt tessenek kínzóik ellen.

Ilyen és ezekhez hasonló embertelen eljárásokról ma már nem beszélhetünk, sértő lenne még csak feltételeznünk is ilyesmit. De azért csak felvetődik néhány kérdés: ezek a nők szabad akaratukból hagyják el családjukat, otthonukat hónapokra, sőt akár több évre is? Elsőre egyértelműnek tűnhet a válasz: természetesen, hogy igen, senki nem kényszerítette őket erre a drasztikus lépésre, hiszen ők jelentkeztek a külföldi munkaerőt biztosító cégnél, ők vállalták be, hogy elvégeznek egy gyorstalpaló nyelvtanfolyamot, majd nekivágnak a nagyvilágnak szerencsét próbálni, akárcsak a szegény legény a mesékben. Ha a szegény legénynek összejött, hátha nekik is összejön. Csakhogy nem a mesében élünk, hanem a rideg valóságban.

Visszatérve a kérdéshez, ha tüzetesebben kezdünk vizsgálódni, rájövünk, hogy az egyértelműnek tűnő „igen” válasz nem is annyira egyértelmű, pontosabban fogalmazva nem is annyira „igen” az az „igen”, hiszen ki az az édesanya, feleség, akár

nagymama is (a csoportban több idős hölgy is volt), aki csupa jó kedvűből, csak úgy passzióból hagy csapot-papot, és „kiruccan” egyet határon túlra, 1000-1500 km-re a szeretteitől, hogy idegen embereket kiszolgáljon, túrje a rigolyáikat, ápolja őket, ha a szükség úgy hozza (márpedig legtöbb esetben úgy hozza), mosson rájuk, főzzön, takarítson, bevásároljon? Mindezekre itthon is van lehetőség, a saját családi körben. („*Este van, este van: kiki nyugalomba!*”, Arany János: *Családi kör*. Hol vannak már azok a családi körök, és hol van már az a nyugalom? Ma már csak olvashatunk arról, hogy valamikor voltak bizony normális családok, és az emberek még ismerték azt a szót, hogy *nyugalom*.) Akkor mégis miért mennek el? Nos, azért, mert rá vannak **kényszerülve, kényszerítve**. Mit is mondtunk a rabszolgákról? Saját akaratuk ellenére adták-vették őket. Vagyis **kényszerítve** voltak. Rémlik már a hasonlóság? A rabszolgotartó rendszer mechanizmusa ezt kívánta akkor, így működött. Emberek hozták létre, emberek szüntették meg. Ma gazdasági válságról beszélnek (jó pár éve ez a szlogen), aminek következtében azokat az országokat, amelyek a régi rendszerben (kommunizmus) is eléggé a sor végén álltak, ami a gazdasági helyzetet illeti, jobban sújtott ez az úgynevezett válság, mint a nyugati, fejlett államokat. Ez a dzsungel törvénye: az erősebb elnyomja a gyengét. Csakhogy emögött a válság mögött is hús-vér emberek állnak, és nem marslakók! Vagyis, akárcsak a rabszolgotartó rendszer idején, ma is emberek kényszerítenek embereket olyan lépéseket megtenni, mint

például az otthon, a család elhagyása. Csak a „csomagolás” más, ahogy már az elején szó volt róla. Természetesen azt is hozzá kell tenni, hogy míg a rabszolgák épphogy enni, inni kaptak, és egy fekvőhelyet, meg némi ruhaneműt (jobbik esetben), ma már sokkal kulturáltabban mennek a dolgok (jobbik esetben).

Gazdasági válság. Ez a hivatalos verzió. Hogy mi is van valóban a színpalak mögött, azt a kisember sosem fogja megtudni, vagy ha meg is tudja, nem fogja megérteni. Ő csak azt tudja, hogy biztosítania kell családjá számára a megélhetést (drága autók – minden családtagnak külön egy-egy –, külföldi nyaralás, több emeletes ház, iPhone / iPad a gyerekeknek, és még annyi sok luxuscikk szóba sem jöhet, erről még álmodni sem mer a kisember, az csak a gazdagoknak jár), és, ha az itthon erre nem ad lehetőséget, akkor meg kell próbálni határon túl, hiszen annyi embernek összejött már (...és milyen soknak nem...).

Felzúg a kisbusz motorja. Búcsúzkodás, szorító ölelések, biztató, nyugtató szavak.

„Hívjál, ahogy megérkeztél!”, „Ahogy lehetőség adódik, jelezz!”, „Ne aggódj, minden rendben lesz!”, „Ne felejtse el még egy hétig minden reggel pontban 7-kor beadni a kicsinek az orvosságot!” Ilyen és ehhez hasonló mondatok röpködnek a levegőben.

A sofőr kissé morcosan rájuk szól: „Beszállás! Indulnunk kell!”

A hölgyek beülnek a kisbuszba, idősek, középkorúak, fiatalok.

Van, aki nem bírja továbbra is visszatartani a könnyeit, és elsírja magát. Van, aki rezzenéstelen arccal bámul maga elé. Nem néz sem jobbra, sem balra. Főleg az ablak irányába nem, mert tudja, hogy ha most elengedi magát, akkor vége mindennek. Akkor sikítva tépné fel az induló kisbusz ajtaját, és soha többet nem lenne képes rászánnia magát erre az útra. Van, aki megpróbál felszabadultan viselkedni, társalgásba bocsátkozni a mellette ülővel. Van, akinek sikerül, van, akinek nem.

Egy dolog mindenképpen közös bennük, éspedig az, hogy most már nem szabad arra gondolniuk, hogy mi lesz az itthon maradottakkal. Hogyan boldogulnak majd nagy nélkül, anya nélkül, a mindig segítő nagyobbik nővér nélkül? Most csak a célra szabad összpontosítaniuk. Arra, hogy csak néhány hónap, és vége a nyomasztó anyagi tehernek (kifizetetlen áram-, víz- stb. számlák, adósságok ismerősök, rokonok felé, hitel a banktól), vagy legalábbis enyhül a nyomás.

A családtagok – férjek, apák, fivérek – egy darabig még álldogálnak a megállóban, az egyre távolodó kisbuszt figyelik, s közben magukban számolgatják, mikor is telik le az a néhány hónap.

(A cég egyik feltétele, hogy egy adott hónapszámot le kell dolgozni. Lehet többet is maradni, de kevesebbet nem. Mi ez? Újabb **kényszer**!? Dehogy, csak egy feltétel a sok közül!)

Újjáéledt színház

„A színház nem földi szintér! A Színház menedék. Csodák világa. Lehetsz ott királynő, császár és szolgálga, bohóc és kurtizán. Veled ott minden megtörténhet. Meghalhatsz. Újjászülethetsz. A színház: szerelem! Örökké tartó láz.” (Polgár Ernő)

A kezdetek...

A székelyföldi színházművészet történetének kezdetei már a korai Árpád-korban fellelhetőek. Ha figyelembe vesszük, hogy a dallamok előadása is már egyfajta előadó-művészetnek felel meg, akkor még korábbi évszázadokra nyúlik vissza ez a kezdet.

A 19. századi marosvásárhelyi színjátszás

Az 19. században készült marosvásárhelyi Apolló épület, amelynek eredeti állapotát ma már csak régi fényképek, korabeli metszetek és képeslapok őrzik, gyakran volt a színjátszás tere is.

A városban még voltak más helyek is, ahol színdarabokat adtak elő, de 1820 után ez a hely vált a legkeresettebbé, előnyt élvezett úgy a helyi, mint a más városból érkezett színjátszó társulatok számára.

Azonban egy idő után egyre több panasz érkezett a műszaki feltételeket illetően, a rendelkezésre álló hely pedig egyre inkább szűknek bizonyult.

Ekkor született meg a nyári színház létrehozásának az ötlete, amelyet 1872-ben a palota udvarán sikerült is felállítani. Sajnos rá négy évre tűz ütött ki, és más tíz épülettel együtt a nyári színház is a tűzvész martaléka lett.

A Székely Színház megalakulása

Bár a színjátszás továbbra sem szünetelt, de az igazi áttörést az új évszázad jelentette a marosvásárhelyi színművészet számára, amikor is felmerült egy állandó színház megalakítása, ami természetesen egy új épület megtervezését is jelentette.

Sokak állítása szerint azért került sor a Bodorkút lebontására, hogy ide kerülhessen a színház épülete, de az első világháború kitörése megghiúsította ezt a tervet.

Ennek ellenére a helybeli közönség ragaszkodott ahhoz, hogy állandó színháza legyen a városnak. Végül 1946-ban, nem kis harcok árán, létrejött a Székely Színház, amelynek megszervezésében jelentős szerepet vállalt Tompa Miklós igazgató-rendező, báró Kemény János író és sokan mások.

Így tehát 1946.március 10-én megnyitotta kapuit a Székely Színház. Az első évadban 51 bemutatóra került sor.

1973-ig a színházi tevékenységek a Kultúrpalotában kerültek megrendezésre, majd 1973-tól a város főterén felépített kőszínházba költözött át az intézmény.

Több mint két évtizedes múltra visszatekintő munkásságáért, színvonalas műsoraiért, a különböző színházi fesztiválokon elért eredményeiért és

természetesen a közönség köreiből aratott sikereit, 1978-ban a Nemzeti Színház nevet vette fel, majd 1997-től, Béres András társulatvezető kezdeményezésére az intézmény a Tompa Miklós Társulat nevet viseli, az alapító főigazgató, Tompa Miklós, tiszteletére.

„Az újjáéledés”

Egy bizonyos periódusban hanyatlásnak indult a marosvásárhelyi színház, amelynek több kiváltó oka is volt, de sokkal fontosabb annak a momentumnak a felidézése, amikor is újra megindult a felfelé ívelés.

2011-ben új vezérigazgató került az intézmény élére, Gáspárik Attila személyében, aki célul tűzte ki a színház egykori szakmai hitelének a visszaszerzését, egy feszültségektől mentes párbeszéd kialakítását a magyar és a román közegben – és ezt nemcsak az intézmény falain belül, hanem a város lakosai között is –, a kissé összekuszálódott hierarchikus rendszer normális visszaállítását.

A marosvásárhelyi Népújság júliusi számában megjelent cikk úgy értelmezi Gáspárik Attila kinevezését, miszerint úgy tűnik, hogy végre lezárulhat az a korszak, amelyben éveken át ideiglenes vezérigazgatók voltak megbízva a színház vezetésével, ami több síkon is akadályozta az intézmény válságból való kilépését.

Gáspárik Attila úgy látja, hogy a vezérigazgatói funkció nem csupán a művészeti intézmény igazgatását jelenti, hanem figyelembe kell venni olyan

fontos helyi társadalmi problémákat, mint például a szegregáció és a szeparáció.

A „Fekete március”-ként emlegetett 1990-es marosvásárhelyi események jelentős szakadást okoztak a város román és magyar ajkú lakossága között. Sajnos, ez a szakadás azóta csak mélyült, ezért nagyon fontos megtalálni az egymáshoz vezető utat, és a kultúrának, a művészetnek, és ezen belül a színművészetnek ebben jelentős szerepet kell vállalnia.

Szükséges lenne annak tisztázása, hogy miképpen valósítható meg az a multikulturalitás, ami az elmúlt két évtizedben annyiszor szóba került a politikai berkekben, de amelynek kivitelezésében valóban semmilyen irányban nem történt előrehaladás.

Az első lépés egy valódi kulturális párbeszéd elindítása lenne – mondta Gáspárik. Véleménye szerint, úgy a román, mint a magyar társulatnak őriznie kell a múltból örökölt saját értékeit, de ugyanakkor a jövőre is fókuszálniuk kell.

Arra a kérdésre, hogy ennek megvalósításában mennyire lehet számítani a társulat tagjaira, a vezérigazgató úgy látja, hogy, bár éveken keresztül az intézményt átmenetileg kinevezett igazgatók irányították, ami nagyban hozzájárult a színészek elbizonytalanodásához, most sokan vannak, akikre partnerként számíthat az intézmény fellendítésének az érdekében.

Ami dilemmát okoz, az nem más, mint a „nemzeti” fogalom jelentése, értelmezése egy színház esetében. De ez egy olyan probléma, amely a világ más részein is felvetődik.

Gáspárik szerint egyértelmű, hogy a nemzeti színházon belül a Tompa Miklós Társulat magyar nyelven ad elő darabokat magyar színművészekkel, magyar rendezők alkalmazásával, a román Liviu Rebreanu Társulatban pedig román színészek román nyelven játszanak.

Ugyanakkor egy nemzeti színháznak nem csupán az a feladata, hogy a helyi igényeknek tegyen eleget, hanem képviseltetnie kell magát úgy regionális, mint országos szinten. Ilyen értelemben a „nemzeti” megnevezés rokon értelmű szavának leginkább az „országos” felelne meg a legjobban, mivel ez az intézmény éppúgy a magyaroké, mint a románoké – szögezte le Gáspárik.

Az utóbbi években eléggé rányomta bélyegét a szakmai hiteltelenség a színház tevékenységére, ezért az egyik nagy kihívás ennek megcáfolása, vagyis a szakmai hitelesség bizonyítása. Ehhez viszont kitartásra és kemény munkára van szükség úgy a vezetőség, mint a társulat tagjainak a részéről.

Természetesen ez nagymértékben függ a repertoár kiválasztásától is.

A marosvásárhelyi lakosság részéről továbbra is van igény egy színvonalas színházra, amely a közönség minden rétegéhez szólni tud.

100 éves a marosvásárhelyi Kultúrpalota

A Kultúrpalota története és bemutatása

A Marosvásárhely főterén álló **Kultúrpalota**, amely a város egyik meghatározó, impozáns épülete, 1911 és 1913 között épült.

Az épület tervezése Jakab Dezső (magyarországi építész, a nemzeti szecessziós irányzat egyik nagy alakja) és Komor Marcell (a nemzeti szecessziós irányzat másik kiemelkedő egyénisége) neveihez fűződik, akiket Bernády György, a város akkori polgármestere, kért fel a terv kivitelezésére.

Eredetileg a Kultúrpalotára kiírt pályázatban, amelyet Komor és Jakab nyert meg, egy kétemeletes épületterv szerepelt, de később, a polgármester kérésére, háromemeletesre alakították át.

Az építkezés 1911-ben veszi kezdetét és 1913-ra már a belső munkálatok is befejeződtek.

Annak ellenére, hogy számos mozaik és szobor díszíti az épület homlokzatát, az összhatás mégis nyugodtságot áraszt. Az ablakokat különböző magyar mondákból vett jelenetek borítják. A tetőt a nevezetes Zsolnay-gyár által készített cserepek fedik, amelyek fehér, vörös és kék színben pompáznak.

A harmadik emelet külső homlokzatán Körösfői-Kriesch Aladár (magyar festő, szobrász, iparművész, a szecesszió kiemelkedő képviselője) „Hódolat Hungáriának” című mozaikját csodálhatják meg a látogatók. Középen egy trónon Hungária jelképes nőalakja foglal helyet, fején a magyar koronával, kezében pedig karddal. A mozaik két oldalát Pallasz Athénéé díszíti.

A jobb oldalon elhelyezkedő angyal kezében Mátyás király címere, a bal oldali angyal kezében pedig Marosvásárhely címere látható.

A főhomlokzatot a bronzból és kőből készült reliefek és szobrok borítják.

Az első emeleten található a nevezetes Tükörterem rézdomborítású félkupolákkal mintázott íves ablakokkal, amelyeknek mellvédjén olyan híres magyar írok arcképei vannak megjelenítve, mint Kemény Zsigmond, Kazinczy Ferenc, Tompa Mihály és mások.

A második emelet ablakainak mellvédjét a magyar irodalom, tudomány és művészet kiemelkedő egyéniségeit megörökítő kőből faragott portrék díszítik, mint például Mentovich Ferenc, a két Bolyai, Teleki Sámuel.

A négy bronzreliefen, amelyek a négyeskapu felett találhatóak, Bolyai Farkas és János, Aranka György, Erkel Bánk bánja és Szent Erzsébet elevenedik meg.

Az oldalhomlokzatot borító mozaikok félkörívben záródnak.

A földszinten található a 800 személy befogadását biztosító hangversenyerem (nagyterem), amelynek színpadán olyan ismert nevek léptek fel, mint Bartók Béla, George Enescu, Jan Kubelik, David Ojsztrah. A

45 méteres előcsarnok falait 12 ólomüveg-alkotás borítja, két végén velencei tükrökkel.

A több mint ezer alkotást tartalmazó képzőművészeti múzeum a harmadik emeleten várja az érdeklődőket. A könyvtár pedig több mint 1 millió kötettel bír.

2013 – 100 éves évforduló

Az idén ünnepelek Marosvásárhely lakosai a Kultúrpalota fennállásának századik évfordulóját. A centenárium alkalmából számos rendezvényre kerül sor.

A rendezvénysorozat előkészítésében különböző kulturális intézmények vesznek részt, mint például a marosvásárhelyi Történelmi és Régészeti Múzeum, a marosvásárhelyi filharmónia, a marosvásárhelyi könyvtár.

A rendezvények végig tartanak a 2013-as év során és arra fektetik a hangsúlyt, hogy valamilyen formában a száz évvel ezelőtti hangulatot ébreszessék fel a látogatókban.

Egész éven át tartó műsorok, programok, előadások

Az ünnepi programot a Múzeumok Éjszakája nyitja meg, május 18–19-én. A szervezők koncertekkel és érdekes eseménnyel készülnek erre az alkalomra: egy szecessziós kávéház létrehozásával, amely az akkori kor hangulatát hivatott felidézni.

A Kultúrpalota képzőművészeti kiállítótermeiben a szecessziós irányzatot felidéző belső berendezés is jelen lesz, ugyanakkor sor kerül Vida Ár-

pád képzőművész alkotásainak a kiállítására is, amelyek ugyancsak a száz évvel ezelőtti atmoszféra megteremtését biztosítják.

Tervben van több külső vetítés is a Kultúrpalota homlokzatára, amelyet az archívumban megőrzött fényképek restaurálásával valósítanak meg a szervezők azzal a céllal, hogy bemutassák, milyen nagy jelentőséggel bírt ezelőtt száz évvel a Kultúrpalota megépítése.

A nyár főleg a múzeumpedagógiai aktivitásokról, különböző versenyekről szólna, amelyeknek elsődleges célja a gyerekek megszólítása. A szervezők be szeretnék mutatni az ifjú korosztálynak, hogy kik, hogyan és miért építették ezt a mai napig nagy jelentőséggel bíró Palotát.

Ősszel a *Múzeumok vására* néven egy olyan rendezvényre kerül sor, amely többek között magába foglal egy tudományos konferenciát is, amelyre a szecessziós építészet, elsősorban Közép-európai, szakértőit szeretnék vendégül látni.

Tervben van a Kultúrpalota-nagykatalógusának is az elkészítése, amely Nagy Sándor és Róth Miksa, Komor Marcell és Jakab Dezső munkásságáról, valamint az elmúlt évtizedek üvegablakokhoz kötött kutatásairól tájékoztat.

A zárórendezvényre a Bernády Napok keretén belül kerülne sor. A marosvásárhelyi Filharmóniával együttműködve egy olyan hangversenyt terveznek, amely 1913 október 18-án, a Kultúrpalota felavatásakor, hangzott el.

A lépcsőházak és az előcsarnok újbóli átadása az érdeklődők számára szintén az ünnepség részéhez

tartozik. Bár az épület ezen részei most is megtekinthetők, ettől függetlenül sor kerül egy ünnepélyes átadásra is, mivel ez év májusban befejeződik a két éve tartó tatarozás.

Összegzőképpen elmondhatjuk: színes, érdekes rendezvényekkel készülnek a szervezők az ünnepélyre, ahol minden korosztály megtalálhatja az igényeinek megfelelő programot.

Fergeteges forgatag

2013. augusztus 28. és szeptember 1. között első alkalommal került sor a Vásárhelyi Forгатag megszervezésére.

Nem véletlenül esett augusztus 28-ra a Forгатag megnyitása.

Az alábbiakban egy rövid ismertető keretén belül érthetővé válik, hogy miért is választották ezt a dátumot a szervezők.

Előzmények – „Egy rövid utazás a múltba”

Marosvásárhely az Erdélyi-medence közepén, a Maros folyó völgyében helyezkedik el.

Az első írásos emlékek a 14. századból maradtak fent, amelyekben Új Székelyvásárhely vagy csak Székelyvásárhely néven emlegetik (latinul Novum Forum Siculorum, vagy csak Forum Siculorum) mint kedvező földrajzi fekvéssel és viszonylag nagy forgalommal rendelkező települést.

A 13. században, a tatárjárás után, megkezdődött a várossá való fejlődése folyamata, mivel ebben az időszakban a marosszéki székelyek vásáros helyévé vált a település.

Első alkalommal egy 1323-ban kiadott okiratban olvasható a neve, majd 1323-tól a pápai tizedszedők számadásaiban folyamatosan a székelység legnépesebb településeként van feltüntetve.

Magyar megnevezése először egy oklevélben jelent meg, amelyet Nagy Lajos király adott ki 1370. május 10-

én. Itt még a „Zekelyvasárhely” (Székelyvásárhely) név alak szerepelt. Szintén ez a megnevezés jelenik meg Mihály vajda egy 1599-ben kiadott oklevelében („oppidi nostri Zekelyvasarhely”).

A városiasodás előre haladásában igazi nagy szerepet Mátyás király kiváltságlevelei játszottak, amelyek közül legnagyobb jelentőséggel az 1482. **augusztus 28**-án keltezett kiváltságlevél bír, amelyben a város engedélyt kapott évi három vásár megszervezésére. (Így már érthető, hogy miért esett erre a dátumra a Forगतag megnyitása).

2013 – „Visszatérés a jelenbe”

A lakosság nagyszámú részvétele az első alkalommal megszervezett Vásárhelyi Forगतagon igazolta, hogy a marosvásárhelyi magyarság továbbra is igényeli azokat a rendezvényeket, amelyeket sajátjának tekinthet, és amelyek az „ittthon vagyok ebben a városban” érzését biztosítják számára.

Néhány számbeli adat

Az öt napon át tartó különböző rendezvényeken körülbelül 35 ezer ember volt jelen. A szervezők felmérései alapján egyazon népszerűségnek örvendtek úgy a családok számára szervezett programok, mint a történelmi, kulturális rendezvények, illetve a zenei események.

8-10 ezerre tehető a pénteken, szombaton, illetve vasárnap estéknként tartott koncerteken résztvevők száma.

Az öt napon át tartó rendezvény ideje alatt négy alkalommal volt teltház a Kultúrpalotában, ami nem elenyésző.

De nem csak a zenei programok iránt volt nagy az érdeklődés, hiszen a csütörtök délelőtti megszervezett középkori történelmi sétán – a zuhogó eső ellenére – 70 ember vett részt, a pénteki barokk várostörténelmi sétán már 180-ra emelkedett a résztvevők száma, és a szecessziós séta is, amelyre szombaton került sor, több mint száz látogatót vonzott.

Spielmann Mihály (erdélyi művelődéstörténész, író, könyvtáros) előadása is, amelyre a zsinagógában került sor, szép számú látogatósnak örvendett: 400 személy volt jelen.

Kilyén Ilka színművésznő (a marosvásárhelyi Tompa Miklós Társulat tagja) *Zsoltár az anyanyelvről* című előadása iránt olyan nagy volt az érdeklődés, hogy az eredetileg meghirdetett Bolyai téri unitárius templom tanácsterme helyett végül a templomban került sor a bemutatóra, mivel a tanácsterem szűknek bizonyult az összegyűlt közönség számára.

A TékaForgatag sem vallott szégyent: az első Történelmi Könyvek Vásárán 18 standon változatosnál változatosabb történelmi, illetve szépirodalmi témájú könyvek, valamint szakkönyvek vártak az érdeklődőkre. Több mint 700 példány eladására került sor.

A Teleki Téka udvara minden este zsúfolásig megtelt a koncertrajongókkal.

A magyar filmeket kedvelők sem csalódtak: a FilmForgatag szervezői 9 film levetítését biztosí-

tották két nap alatt, amelyeken közel 500 néző vett részt, nem egy alkalommal még azt is bevállalva, hogy állva nézzenek végig egy-egy filmet.

Bár az első Marosvásárhelyiek Világtalálkozójának megnyitó gálájára szombat délelőtt került sor – „érdekes” időpont, ahogy Kirsch Attila, a Világtalálkozó főszervezője mondta –, nos, az „érdekes” időpont ellenére több mint ezren vettek részt az eseményen, ebből 703 regisztrált is.

A regisztrált személyek döntően romániaiak voltak (92 százalék), Magyarországról 5 százalék, 3 százalék pedig a világ különböző tájairól érkezett és regisztrált (Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Ausztria, Ausztrália, Dubaj, Görögország, Izrael, Kanada, Németország, Olaszország és Svédország). Foglalkozásukat tekintve a résztvevők 75 különböző ágazatból jöttek. 39 százalékuk nyugdíjas, 6 százalékuk középiskolás volt, és említésre méltó a 0,5 százalék óvodás is.

„Vásár a javából”

Az első Vásárhelyi Forgatag Vásárterének hivatalos megnyitására pénteken, augusztus 30-án 11 órai kezdettel került sor, és ugyanakkor a köztéri rendezvények Maros-parti helyszínének a felavatására is.

A kedvező időjárás már az első órától kezdve nagyszámú érdeklődőt „csalogatott ki” a helyszínre. A látogatóknak alkalmuk volt a különböző gyöngyök, drót- és kerámia-, illetve sújtásos ékszerek, bizsuk, bőrdíszművek, varrottasok, szöttesek és nemezkészítmények bő választékából kedvükre

és saját ízlésüknek megfelelően válogatni. Emellett gyümölcsökkel, zöldségekkel, gyógynövényteákkal, méhészeti termékekkel, mézeskalácsokkal és sok más finomságokkal gazdagon megrakott standok várták a város apraját-nagyját.

Összegzés

Öt napon át tartó „forgatag”, tele jókedvvel, vidámsággal, szórakozással.

Ezt követi majd a lezajlott rendezvény átbeszélése és kiértékelése, a megfelelő konzekvenciák levonása, és természetesen nem utolsósorban az esetleges kritikák, hozzászólások, megjegyzések elemzése, hogy jövőre még jobban „forogjon a Forogatag”, még több színvonalas eseménnyel, változatos programokkal, hogy majd újra azt mondhasuk: „Jövőre Marosvásárhelyre!”

Egy kis délutáni séta...

A minap végigsétáltam városunk főterén. Hogy hol is van ez a főter? Kérem szépen, ez a főter Marosvásárhelyen van. Hogy hol van Marosvásárhely? Erdélyben. Na de hol van Erdély? Ugyan már kérem, hát Romániában..., és most nehogy megkérdezze, hogy hol van Románia, mert, ugye, kérem, ezt már illik tudni, hogy Európában. Vagy nem? Talán mégsem annyira evidens? Jaj, kérem, hát ezt ki-ki maga döntse el. Azt már nem is merem feltételezni, hogy akadna bárki is, aki ne tudná, hol van Európa... Nos, kissé eltértem a tárgytól, de mit nem tesz az emberi gondolat, ha szabadjára van engedve. Ez, kérem szépen, nagyon furcsa jószág: eleinte csak sétálgat, majd felgyorsítja lép-teit, és, ha észreveszi, hogy nem lepleződött le... ajaj, kérem, ...nekiiramodik és vágatni kezd a gondolatok végtelen mezején, és ember legyen a talpán az, aki vissza tudja terelni az eredeti kiindulópont-hoz. Szóval, mondom, sétálgattam városunk főterén – nahát... sikerült viszonylag rövid időn belül leállítanom a szá-guldást, mielőtt bárki is megsérült volna –, és hirtelen úgy éreztem, hogy forogni kezd körülöttem minden. Mi történt? Mitől ez a különös érzés? Nem, kérem, nem fizikai rosszullétről van itt szó. Ilyen csekélység-gel nem fárasztanám. Ez olyan másfajta szédülés volt. Olyan..., hogy is mondjam... maradjunk annyiban, hogy furcsa. József Attila szavai jutottak eszembe: „Én úgy vagyok, hogy már százezer éve / nézem, amit meglátok hirtelen.” (József Attila: A Dunánál), mert

akkor megláttam hirtelen a sivárságot. Mintha egy végtelen homoktenger hömpölygött volna előttem, és valahol a távolban felderengett az egykori Székely Színház – ma Marosvásárhelyi Nemzeti Színház – épülete. Hogyan, kérem? Hogy elköltöztették volna a színházat? Jaj, dehogy. Csupán optikai csalódás „áldozata” lettem egy pillanatra. Ugyanott áll az épület, mint 40 évvel ezelőtt, csak éppen a teret – és most nagyon nyers leszek, amiért máris bocsánatot kérek – tették tönkre. Igen, kérem, jól hallotta: TÖNKRETETTÉK, ELCSÚFÍTOTTÁK, MEGCSONKÍTOTTÁK!!! Folytassam még, kérem? Rendben, én is így gondoltam, nem folytatom. Még csak annyit tennék hozzá, hogy olyan „21. századi” lett, olyan modern, de annyira modern, hogyha az ember nem választ ki magának egy fix pontot, amelyet merően néz, és csak arra koncentrál, könnyen úgy járhat, mint én: elkezd szédülni. Hogy mondja, kérem? Hogy most ez a „módi” járja? Mármint az, hogy mindent, ami eredeti, sajátos hagyománnyal bír, el kell tüntetni, mert most már mi is „uniós” ország lettünk, és új szabályok léptek életbe, és nekünk is fel kell zárkóznunk? Hát... kérem szépen..., értem én, hogyne érteném. Csak azt nem értem, hogy miért nem az életszínvonal emelésével kezdjük a felzárkózást? Hogy ne kezdjem a politizálást, netalán a jelenlegi rendszer kritizálását? Jaj, kérem, dehogy teszem. Ugyan már... hiszen én csak egy sétáló vagyok a tömegben, akire rátört a szédülés, mert hirtelen egy homoktenger előtt találta magát. Nem vagyok én cinikus, már megbocsásson. Miért is lennék? Elvégre igaza van. Tágas lett így ez a tér. Eltűntek a fák, a bokrok, a régi szökőkút, egyszóval

minden, ami szép és egyedi volt, eltűnt, de, nem vitázom, kérem, mert meg kell adni, a tér az jó tágas, bár-mikor leülhet a megfáradt vándor oda, ahova éppen jól esik neki, már úgy értem, hogy bármelyik kockakőre, senkinek sem lesz útjában, mert hely az van bőven. Ezt a kérdést megvitattuk, megbeszéltük és végül leszögeztük, hogy így van ez jól. (Kinek? ...mert nekem biztos nem. De ezt csak magamban nyugtáztam, kifele lelkesen bólogattam, hogy „jaj de jó, végre nekünk is uniós főterünk van”, amit a közeljövőben, amennyiben tehetem, jó messzire elkerülök – mondatom második felét szintén csak magammal osztottam meg.) Most, hogy ilyen jól elbeszélgettünk, és még közös nevezőre is jutottunk, lépünk tovább. Van itt még egy dolog, amit nem értek – amúgy nagyon sok dolog van, amit nem értek, de egyszerre csak egy-gyel foglalkozunk – szóval, az nem fér a fejembe, hogy mi ez a nagy fairtás, ami nemrég kezdetét vette városunkban? Mert ugye, kérem, azt mindenki tudja, hogy a zöldövezet nemcsak esztétikailag nyújt szép látványt, hanem tisztítja a levegőt is, és lássa be, erre a városra igazán ráfér a friss levegő, mert ugye, ott van az a fránya kémiai üzem (Combinat – a szerző megj.), és ugye tudjuk, hogy néha milyen „szép színekben pompázik” Marosvásárhely felett az ég, „se nem tiszta, se nem kék”, a kibocsátott füst, gáz... és legyünk őszinték... a mérgező anyagok miatt. Rendben, befejezem. Dehogy támadom a gyárat, hiszen, ahogy mondja, sok embernek ad munkát... és valaki / valakik zsebébe sok pénzt... na persze, nem a munkavállalókra gondoltam, hanem a „szegény befektetőkre”, akik éjszakákat nem alszanak, annyit gondolkoz-

nak azon, hogyan is lehetne minél kevesebb emberrel minél nagyobb profitot termelni. Kész örütség bezártni egy ilyen „kincsbányát”. Bocsásson meg, kérem, már megint elrugaszkodtak a gondolataim, de fegyelem, kérem, mindenekelőtt fegyelem..., és máris visszatéritek őket a fákhöz. Szóval, azt állítja, kérem, hogy azért szükségeltetik ez a tömeges „famészárlás”, mert, mint derült égből hóivatar, jött a felismerés, hogy új fákat kell ültetni, mert ezek a régiek nem ebbe a környezetbe valók? Hát ez roppant érdekes, de meg kell adni, hogy fölöttébb hasznos felismerés. Most már teljesen világos a kép. Most már én is értem (dehogyan értem, csak úgy teszek, mintha érteném, mert ugye, én csak egy sétáló vagyok a tömegben, akire rátört a szédülés, mert hirtelen egy homoktenger előtt találta magát).

Záró akkord

Sikerült alaposan felidegesítenem beszélgető partneremet, aki végül sürgős tennivalóra hivatkozva – (fogadni mertem volna, hogy ezt csak „sürgősen” kitalálta, mert terhére voltam már akadékoskodó kérdéseimmel) – gyorsan elköszönt. Ott maradtam a homoktenger előtt, körbevéve facsonkokkal, és Ikariára gondoltam, ahol „a helyiek átlagosan egy évtizeddel tovább élnek, mint az európaiak többsége, és emellett életük végén is remek egészségi állapotnak örvendenek.” (cikk: Akik tudják a hosszú élet titkát, Life.hu)

Vajon miért? Egy biztos, ott Ikarián az emberek barátjuknak tekintik a természetet, és ugye a barát az nem ellenség, legalábbis normális körülmények között...

Fekete március

Azt mondják, a tavasz az újjászületés, a megújulás évszaka. Azt mondják, ilyenkor újra felébred a természet, lerázza magáról a tél súlyos terhét.

Azt mondják ... Folytathatnánk a közhelyek sorát, bár azt hozzá kell tenni, van bennük némi igazság, hiszen mi is, emberek, szinte észrevétlenül derűsebbekké, vidámabbakká válunk, és így van ez rendjén. Őseink is így érezhettek, amikor a mindent beborító hótakaró alól előbújta a zöld. Úgy tűnik, ilyenkor újra felfedezzük a természetet, mintha most látnánk először.

A vég kezdete vagy a kezdet vége?

Erdély szívében, egy vegyes lakosságú város számára jó néhány éve azonban mást is jelent a tavaszkezdet, a március.

Az objektivitás határain belül maradva, a „ki volt a felelős” kérdésére ma is választ várva, illetve „nem várva” megközelítéséből emlékezünk, akarva-akaratlanul arra a fekete márciusra.

Van, aki emlékszik, de nem akar beszélni róla.

Van, aki nem akar emlékezni rá, és azért nem beszél róla.

Ezek után joggal felvetődhet a kérdés: van-e értelme firtatni a múltat, tudva, hogy ami megtörtént, nem lehet meg nem törtéنتté tenni. Megmásíthatják, hozzátehetnek, illetve elvehet-

nek belőle, talán még a letagadás kísérlete sem áll messze „történészeink” tollától, de akik részt vettek a múltban, akár a jók, akár a rosszak oldalán, ők tudják, hogy megtörtént... és ez akkor „a jelen” volt, ma már történelem. Írva vagy íratlanul, de hozzátartozik a városhoz, történelmének részévé vált, és ami történelem, arra emlékezünk, vagyis a kérdésre válaszolva: nem firtatjuk, de nem is felejtjük el.

Csupán emlékezünk, mert jogunk van ehhez.

Most nem az ujjal mutogatás, a bűnbakok keresésének az idejét éljük. Zűrzavaros jelenünkben ez a kérdés nem aktuális, de igazán csak az a nemzet, az az ország léphet előre, amelyik letisztázta a múltját, sikereiből és kudarcaiból levonta a következtetéseket, és ezután lép tovább, mert ha nem, kénytelen minduntalan visszatekinteni, magyarázni, értelmezni azt, ami tisztázatlan maradt.

Márpedig a stagnálás előbb-utóbb visszaüt.

Emlékképek

Egy nagyszámú, a sors fintorából kisebbséggé vált nemzet egyetemi hallgatói ülősztrájkba kezdtek, mert úgy gondolták, talán joguk van az engedélyhez, hogy az anyanyelvükön elvégzett tanévek után, államvizsgájukat is ezen a nyelven tehessek le.

Ez volt az első rossz lépés. Legalábbis a többség szemében.

A másodikat az a csoport követte el, amelyik vette a bátorságot, hogy az évtizedes elhallgattatást és

folyamatos elnemzettelenítést folytató politika megszűnése után (akkor még hittek ebben), fellélegezzen és a „Hajnal hasadt!” felkiáltásba vetett bizalommal pártot alapítson. Ehhez a merész lépéshez még hozzájárult egy saját anyanyelvű középiskola létrehozásának a felvetése is.

Nos, azt már régóta tudjuk, hogy elég egy csepp olaj a tűzre, hogy fellángoljon. Nem nehéz elképzelni, hogy mi történik, ha több ezer csep-pet öntünk a már amúgy is lángoló érzelmekre.

Töredékek

Spontánul indultak el az emberek a város négy sarkából. Nem volt szervezkedés, megbeszélés. Egyszerűen nem tudtak egy helyben maradni. Vezette őket a tehetetlenség, az elkeseredés és a felgyülemlett megaláztatás. Többségükben felvetődött a gondolat, hogy ha az egy nappal korábbi esemény az állami rendfenntartók szeme láttára büntetlenül megtörténhetett, akkor ebben a városban, ebben az országban napjaik meg vannak számlálva, mint kisebbség.

Talán ez fogalmazódott meg bennük, amikor elindultak, bár féltek, mert azt is tudták, hogy tetük nem marad megtorlás nélkül.

A szabadság újra csak egy komédiásnak bizonyult, délibábként hitegetve őket.

Az egy testté és lélekké vált tömeget igyekeztek csitítani, ami valamennyire sikerült is.

De a félreinformálás gépezete sajnos újra működésbe lépett (vagy talán nem is állt le soha).

És ami ezután történt...

„Mert nemzet támad nemzet ellen” figyelmeztette Jézus a tanítványait, amikor azok az utolsó napok jeleiről faggatták.

Megtörtént. Beteljesedett itt is a figyelmeztetés, és nem az a kérdés, hogy hány száz vagy ezer ember volt akkor ott, hanem, hogy nemzet támadt nemzet ellen.

Természetesen ez is nézőpont kérdése, hiszen az emberiség történelme erről szól. Így tűntek el az idő süllyesztőjében nemzetek, illetve születtek újak. A dzsungel törvénye diktált: mindig az erős a győző fél, és mindig a gyenge a legyőzött. Ha ebből indulunk ki, akkor azt is mondhatjuk: a történelem megismételte önmagát, ki tudja, hányadszorra.

De az akkor összegyűlt és orvul megtámadott emberek fejében aligha fordult meg a fenti gondolat.

Annál inkább a döbbenet, hogy ez megtörténhetett. Engedték, hogy megtörténjen, mert az nem kérdés, hogy meg lehetett-e volna akadályozni.

Másnap

A több százéves múltra visszatekintő tér ezen a reggelen nem a rózsáktól piroslott.

A lerombolt és kifosztott üzletek, az üvegtörmelekkel borított járda, a szétrongált padok, a feldőlt virágágyások és a kordont álló katonák látványa háborús képeket idézett.

A város egykori szellemiségéből áradó kisugárzás azóta egyre csak fakul... és ezt már nem lehet egyik napról a másikra újraépíteni.

És a gépezet még mindig működött...

Attól a naptól kezdve megindult a tömeges kivándorlás. Amit nem sikerült elérnie az évtizedekig uralkodó vasfüggönyrendszernek, azt megtette az alig néhány hónapos demokrácia.

Napjainkban

Felújított impozáns épületek, csinos kis kockakövek, zöldellő park, embertömeg, lüktető élet.

Ma már semmi sem emlékeztet arra a fekete márciusra.

„Ha nem beszélünk róla, akkor nem is létezik” elv alapján rohan a város valamerre előre, a közös Európába.

De akik ott voltak, ma nagyrészt diaszpórában élve, emlékeznek, mert a múltat nem firtatják, de nem is felejtik el.

Csupán emlékeznek, mert ehhez joguk van.

Rekviem

„Megjött a hír, a torkunk elszorult,
egy városban a démon elszabadult,
és Karácsonyra halált hoztak a gépfegyverek,
Temesvár soha nem felejt el ezt az ünnepet.”
(Részlet a temesvári forradalom emlékére írt
dalbetétből)

Lassan közeleg a Karácsony. A szeretet és az ajándékozás ünnepe.

Egy országban december 17-től gyertyákat gyújtanak, de ezek a kis fények nem a közeledő ünnepek előkészületeit jelzik, nem a hangulatkelés hírnökeiként világítanak a sötétben, hanem a fájdalom, a gyász és a megemlékezés néma tünetői.

Temesvár, 1989. december 17. Talán itt kezdődtek el azok az események, amelyek pár nap alatt végigsöpörtek az egész országon, hogy az annyira megdönthetetlennek tűnő, vasfüggöny mögé zárt rendszert talapzataiban megrázzák, és felébresszék évtizedes Csipkerózsika álmából a nemzetet.

Akkor azt hittük, hogy megérett az idő és vele együtt a nép is a száznyolcvan fokos fordulatra.

Ma, majdnem tizenhárom év távlatából, úgy tűnik, hogy a kérdésre már nem annyira egyértelmű a válasz.

Marosvásárhely – Vasútállomás – Valamikor este felé

Szorongó szülők, nagyszülők, testvérek, rokonok és barátok. Talán egy vonatot sem vártak annyian és annyira, mint azon az estén. Ijedt tekintetek, rekedt sutogások közepette úgy tűnt, hogy már az örökkévalóságot is túl léptük, de a vonat még sehol. Csigalassúsággal mászott előre az idő, ólomsúlyú lábain.

Temesváron lőnek.

Az egyetemi bentlakásokat körülvevő bokrokból tüzet nyitottak az épületben tartózkodókra.

Két egyetemista meghalt.

A parancsot megszegő katonákat agyonlőtték.

Ilyen és ehhez hasonló rémhírek kaptak szárnyra, és mint lomha denevérek rátelepedtek az amúgy is pattanásig feszülő idegekre, belemartak a szorongással terhes szívekbe, és ettől még nehezebb lett a várakozás.

Akik hittek Istenben, halk imát mormoltak, akik nem, azok elérkezettnek látták az időt a megtérésre. Ekkor, mint egy csillogó szempár, két sárga fény tűnt fel a távolban, és egyre csak közeledett.

„Jön a vonat.”

Futótűzként terjedt a hír, és akik idegességükben eltávolodtak a sínektől, lélekszakadva rohantak vissza elhagyott őrhelyeikre.

Elnyújtott vonatfütty hasított bele az estébe, kerekek csikorogtak. A vonat beérkezett az állomásra, még egyet fújtatott, és megállt. A több órás út látható nyomokat hagyott a mozdonyon és a fülkéken. Szürke piszok borította a nehezen szuszogó

szerelvényt, de ezen az estén ő volt a legszebb vonat a várakozók szemében, mert belsejében drága életeket hozott magával.

A mozdonyvezető lassú mozdulattal megtörölte izzadságcseppekkel borított homlokát, és fáradt arcán meleg mosoly jelent meg, amikor meglátta a gyerekeiket magukhoz szorító szülőket. A felgyült feszültség utat tört magának, és könnyek formájában végigcsorgott ráncokkal teli arcán.

Az elkövetkező napok

Megbolydult az egész ország. A szikra, ami Temesváron kipattant, belekapott a szabadságra olyan régóta éhező emberi szívekbe, és a tüzet már nem lehetett parancsszóra eloltani.

Nem igazán értettük, hogy mi történik, csak azt tudtuk, hogy végét járja egy rémálom, amiben él-nünk kellett, románoknak és magyaroknak egyaránt. Néhány nap erejéig csoda történt. Megszűnt az évszázados nemzeti gyűlölködés, és egyetlen tömegként emeltük fel szavunkat a zsarnokság és az elnyomás ellen.

Marosvásárhely 1989. december 22.

Néma tüntető tömeg, a kezekben égő gyertyák.

Egy lakótelepről elindult néhány ember, és mire a város főterére értek, több százra nőtt a számuk. Senki nem szervezte meg a tüntetést. Szabad akaratból, románok és magyarok, felnőttek és gyerekek, önként álltak be a lassan lépkedők soraiba.

Hogyha valaki mellett elhaladtak, halkán odaszóltak, románul, magyarul: „Gyere velünk!”, és tovább mentek. Aki akart, velük tartott, aki nem, az tovább állt. Nem erőszakoskodtak, csak mentek előre, mert egy volt a cél, amiért elindultak. Egyetlenegy és közös akarat vezérelte őket, és mivel a szív szülte ezt a célt, és nem a józan, hideg ész, nem lehetett őket megállítani.

Könnyfakasztó bombák, lövések fogadták őket a város központjában.

Marosvásárhelyen is, néhány napra a temesvári véres események után, gyertyákat gyújtottak az áldozatok emlékére, és azóta is gyújtanak minden évben.

2002. december

Valahol Kelet-Európában, egy vegyes nemzetiségű országban, havasok lábánál, ezer esztendőös hegyek és dombok árnyékában, valahol a Bánság és Erdély szívében és peremén, volt egyszer egy forradalom, túl sok áldozattal, túl sok veszteséggel és túl sok reménnyel.

A szolgaság szelleme erősebbnek bizonyult az emberi akaratnál és összefogásnál. Adva volt egy lehetőség, amihez még nem voltunk felnőve.

Egy kérdés marad csupán: az Európai Unió előkészületei, néha fantazmagóriákba átcsapó tervei elég erősek-e ahhoz, hogy végérvényesen leszámoljanak a Kárpátokra újból ráboruló gyűlölködéssel és meghunyászkodással?

Ha igen, akkor talán valóra válnak a költő sorai, miszerint: „Dunának, Oltnak egy a hangja.”

Emlékezés egy különös napra

2001. szeptember 11.

Úgy indult, mint a többi nap, kinek szürkén és egyhangúan, kinek várakozással telve, csodákra várva, kinek sorsdöntő fordulatot kínálva. Egy nap volt a sok közül, semmi más, egészen addig a bizonyos óráig, amikor is úgy tűnt, hogy a Föld megállt forogni egy pillanatig, hogy majd annál sebesebben kezdjen el pörögni, mintha be akarná pótolni azt az egy másodpercet. Vagy csak nekünk tűnt úgy? Több mint egy év távlatából nézve az eseményeket, a részletek kissé homályossá váltak, de a tények, tények maradnak. A levetített képek nem egy újabb sikersztori filmkockái voltak, hanem a fájdalommas valóság töredékei: egy személyszállító repülőgép becsapódott a World Trade Center épületébe. Szándékosan, előre megfontolt, emberi agytekervények által hajszálpontosan kidolgozott terv szerint. Nem műszaki hiba folytán, nem a pilóta tévedéséből, hanem saját emberi akaratból.

AMERIKÁT MEGTÁMADTÁK.

A világ döbbenetben állt a történetek előtt. A 21. század embere megtanult már élni merényletek, terrortámadások közepette, de ez valami más volt. Amerika, a világhatalom, a rendíthetetlenség tűnő, emberek millióinak álma, néhány óra leforgása alatt a félelem, a gyász és a fájdalom helye lett. A

másokat védő és néha támadó oroszán, támadottá és védtelenné vált. Az évszázados illúziók a World Trade Center romjai alatt heverték, azonosíthatatlan emberi testrészekkel egybeforrva. A segítő segítségre szorult. A „velem nem történhet meg” ösztönös védőmechanizmus csődöt mondott, és az amerikai nép szívébe beköltözött egy, talán addig ismeretlen érzés, a bizonytalanság.

Ettől a naptól kezdve a világtörténelem lezárt egy fejezetet, és újat nyitott.

Nem akarta, de nem volt más választása.

FIKCIÓ

Végszó

Mondd, mi lesz,
mikor hirtelen beborul az ég,
és fákat tépdes az üvöltő szél?

Mondd, mi van ott
a hegyeken túl?
Van-e ott napsugár,
vagy csak a sötétség dúl?

Mondd, mi lesz,
mikor hirtelen beköszönt a tél,
és mindent betakar a dermedt éj?

Mondd, mi van ott
a dombokon túl?
Van-e ott zöld virány,
vagy csak a kietlen zúg?

Mondd, mi lesz,
mikor hirtelen az álarc le hull,
és a földre ijesztő csend borul?

Akkor emeld fel szemeid,
és a hegyeken túl meglátod Őt,
Ki mindenek fölött Úr!

Akkor kiálts az ég felé,
és a dombokon túl felismered Őt,
Ki előtt mindenki meghajol!

Fent és Lent

(fiktív párbeszéd)

F: – Jó lenne, ha kiírnád magadból mindazt, amit érzel, ami kínoz, ami örömet jelent számodra, mosolyt csal az arcodra, vagy mély redőket.

L: – A beteljesülés pillanata előtt érez így az ember. Egy újabb katarzis? És mi lesz utána? Meddig tart ez? Merre visz ez az út?

F: – Szabadnak lenni, lerázni a bilincseket, önmagunk alkotta rabláncait, amelyekbe – legtöbbször esetben – saját akaratunkból „simultunk bele”. „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz benneteket!”

Akarni kell az igazságot, jobban, mint bármi mást. Szükséged van rá, nagyobb szükséged, mint a tudódnak a másodpercenként belélegzett levegőre..., mert nincs féligazság, nincs félszabadság. Felejtse el az antik arany középutat. Csupán egy jó kifogás, és semmi más.

A világosság nem jár kéz a kézben a sötétséggel, a jó a gonosszal, a tűz a vízzel...

L: – Egy felvillanó arc, egy szempár, egy kesernyés mosoly...

F: – Hányadiknál tartasz? Egy arc a sok közül, amelyik előbb-utóbb eltűnik emlékeid süllyesztőjében. Dobd ki őket! Ne gyűjts földi kincseket, mert nem fogják kiállni az emésztő tűz próbáját. És akkor mivel maradsz? Mit mutatsz fel azon az utolsó napon?

L: – Előttem állt, de nem szólíthattam meg. Csak nézett rám hűvösen, közömbösen...

F: – Képzeted gúnyos játéka! Kinevet, meghurcol, kínoz, és te hagyod. Tudod miért? Mert elhiteti veled, hogy ő az erősebb, és kaján vigyorral seper be minden újabb győzelmet. Ez nem katarzis, hanem önmagad becsapása!

L: – Néhány percig vagy néhány óráig tartott? Már nem emlékszem. Valahol becsaptak egy ajtót. Eltűnt. Egyedül maradtam.

F: – Hát persze! Minden szappanbuborék sorsa, hogy egyszer csak szétpattan! Mire vártál? Térj már észhez! Erre most nincs idő!

L: – Az este újra meglátogatott. Nem láttam tisztán az arcát, de tudtam, hogy ő az.

Hirtelen erős szél támadt kint. Megrázta a fákat, végigsöpört a kihalt utcán. Nekilódult az ablaknak, mintha be akarna jönni. Nem tudom, hogyan, de behatolt a szobába, és hideg lett. Csontokig ható, dermesztő hideg, és fehér fényénél újra láttam a szemét...

F: – Az este felhőtlen volt az ég. A csillagok rám nevettek, amikor kiléptem az erkélyre. Nem volt szél, nem volt dermesztő hideg. Semmi sem volt mindabból, amit láttál, éreztél. Ez az egész csak képzelgés! Kelepce! Hát még mindig nem érted?

L: – ...hideg volt és könyörtelen. Nem akartam látni, így nem...

F: – Végre! Ez már okos döntés! Erősebb vagy, mint ő, mert nem egyedül kell harcolnod. Csak ismerd már fel ezt!

L: – ...de nem bírtam elfordulni tőle. Behunytam a szemem, talán így nem látom, és eltűnik a hideg és az a szempár.

F: – Mindegyik ezt tette. Ugyanazon játékszabályok szerint működik, mert ő nem tud semmi újat kitalálni, csak másolatokat gyártani.

L: – Fáradt vagyok. Hagyd abba! Tudom, hogy jót akarsz, de most hallgass el!

F: – Most? És még hányszor hallgassak el? Mit gondolsz, meddig tudsz elnémítani? Meg egyáltalán mire jó ez az egész? Az évek telnek, te meg rovod a köröket.

L: – Ma ismét találkoztunk. Nappal jött...

F: – Nem! Ezt nem hallgatom tovább! Szólj, ha majd hajlandó leszel leülni a józan tárgyalás asztalához. Kevés az időnk, de még várok. Vigyáznom kell rád, és én teszem a dolgom. De figyelmeztetek: a szakadékba már nem együtt fogunk zuhanni.

L: – ...és csak ketten voltunk. Körülöttünk senki és semmi. Csend volt, és beszélt. Igen. Beszélt a csend. Folyamatosan, de egy szavát sem értettem, mert csak ráfigyeltem. Nem szólt, de a szemével üzent, és akkor megértettem azt, amit már régen, még az elején tudtam, hogy egy napon bekövetkezik. Arra kért, hogy engedjem el. Kérte, majd parancsolta, követelte.

F: – És? Mit tettél?

L: – Ah! Annyira relatív ez az egész. Nézőpont kérdése. Tudod, a félig vízzel telt pohár esete. Az optimista azt mondja: „Milyen jó, hogy van egy fél pohár vizem!” A pesszimista: „Csak egy fél pohár vizem van?”

Miért nem nézhetjük úgy, hogy ő hívott engem, és nem én őt?

F: – Már vártam!

L: – ? ? ?

F: – A filozófálgatásaidat, a csodálatos eszme-futtatásaidat, ahogyan kimagyarázod, megmagyarázod, elmagyarázod, és főleg, ahogyan bemagyarázod magadnak a történeteket, miközben egyre jobban belegabalyodsz elemzéseid hálójába, és észre sem veszed, hogy újabb csapdába léptél. Nincs félig vízzel telt pohár! Nincs relativitás! Valóság van! És tények!

L: – És mi van akkor, ha a bolygók állása szerint próbáljuk meghatározni éveink számát?

F: – Tessék? ? ?

L: – Látod? Ilyen egyszerű. Csak te találsz bonyolultnak. Mondtam már. Felfogás kérdése az egész. Honnan tudod annyira biztosan, hogy annyi éves vagy, amennyinek mondd magad? Ha ezer év egy nap, és minden nap ezer év, akkor miért ne lehetnél, mondjuk... mondjuk, több millió éves?

F: – Ez meddő vita! Nem ránk tartozik a kezdet és a vég meghatározása.

De most nem csapsz be. Megint sikerült más irányba terelned a beszélgetésünket. Sokrétű adottságaid egyike, ahogyan észrevétlenül áttérsz a számodra kényelmetlen témáról egy másikra. Egy olyanra, amiben elemekben érzed magad. Ficánkolhatsz benne, akár hal a vízben.

Válaszolj: elengeded vagy nem?

L: – Minek olyat kérdezni, amit már úgylis tudunk?

Nos, először rajtad a sor.

F: – Tőled akarom hallani a választ.

L: – És ha nem mondok igazat? Azt is fogod tudni. Akkor meg mi értelme van ennek a „kérdézz – felelek” játéknak?

F: – Tehát nem. Megpróbálkoztál egy újabb kis kitérővel, és addig is dédelgetted magadban agyszüleményed „áldozatát”. Holott te vagy az igazi áldozat.

L: – El fogom engedni. Van más választásom?

F: – Szabad akaratból tedd, és ne kényszerből. A kényszer újabb rabságot szül: ürességet, ami majd arra ösztökél, hogy betöltsd.

L: – „Visz a vonat, megyek utánad,
talán ma még meg is talállak,
talán kihűl e lángoló arc...”

Talán a holnap szebb lesz, mint a ma,

Talán végleg eltűnik a homály,

Talán majd megszólal a hang:

Harcodnak vége, most már győztes vagy!

F: – Ez szép volt, csak túl sok benne a „talán”. A kételkedés a hit legnagyobb ellensége, de azt hiszem, újra a jó úton haladsz. És ne feledd: Ha megismered az igazságot, szabad leszel. Erre törekedj! Ezzel kelj, és ezzel fekédj! Jusson eszedbe: nem egyedül harcolsz! Többen vannak veled, mint ellened! Ez majd erőt ad a legádázabb küzdelmek közepette is, és egy napon valóban megszólal a hang, és akkor bevonulhatsz a nyugalom helyére, amelyet már előre elkészítettek neked.

(A fent rögzített párbeszéd kitalált történet. Bármely egybeesés valós tényekkel csupán a véletlen műve.)

Egy falióra titkai

Az eső csendesen szemerkélt, az ég alja lassan szürkülni kezdett, egy-egy szélroham megrázta a már színes ruhájukat elveszített fákat. Ilyenkor egy száraz ág nekicsapódott az ablakpárkánynak. Néha sietős léptek hangzottak fel az ablak előtt, majd amilyen gyorsan erősödtek, ugyanolyan hamar el is halkultak.

A szobában csak a kandalló tüze árasztott némi világosságot. A pislákoló lángok néha elkaptak egy hanyagul odavetett száraz gallyat, és a már kialudni készülő tűz mintha új életre kelt volna. Óriásra nőtt árnyak bolondos játékot űztek a falon, majd egyre kisebbek lettek, egészen addig, amíg újabb ág nem reccsent. Akkor újra kezdték, de mindig ugyanazt játszották.

Az öreg falióra némán bámulta őket, és nem értette, hogy mire jó minduntalan ugyanazt ismételni, majd eszébe jutott, hogy ő is ezt tette évtizedeken keresztül, ameddig gondját viselték és felhúzták minden reggel, ugyanabban az órában. Készségesen jelezte az időt, mert ez volt a hivatása. Egy jó ideje azonban már senki sem foglalkozott vele. Elfelejtették, vagy már használhatatlannak tartották? Ez számára sokáig kérdés volt, de mostanában már ezen sem törte a fejét. Meghúzta magát a sarokban, és a régi szép időkre gondolt, amikor még gyerekzajtól volt hangos a szoba, emberi nevetés töltötte be a helyet, inasok szolgálták fel az illatos, forró te-

át. Ő pedig csak figyelt, és minden erejével arra koncentrált, hogy pontos időjelzést adjon, és boldog volt, mert bár mély hangja volt, de kellemesen kondult bele a zshivajba, és, ha csak egy másodperc is, csend lett. Ilyenkor büszkeség töltötte el fém-szívét, fontosnak érezte magát, és ez minden némaságban eltöltött percért kárpótolta. De mindez nagyon régen volt, már nem is emlékezett pontosan, hogy hány éve annak. Most már csak a lángok játéka maradt és a kandalló előtti bőrfotelban ülő, szoborrá merevedett alak. Eltűnt a szobából a mahagóni fából készült asztal tizenkét faragott székével, a hatalmas almárium, a csilingelő csillár, eltűntek az ezüst gyertyatartók, a földig érő vörös brokát függönyök, de ami a legfájóbb volt számára, hogy eltűntek a gyerekek, akiket annyira szeretett. A felnőttek hiányát nem érezte annyira, mert őket mindig kissé tartózkodóan figyelte. Néha túl mesterkéltek voltak és megjátszották magukat. Bármennyire próbálták álcázni igazi érzelmeiket, őt nem lehetett becsapni. Egy szemvillanás, egy gesztus, ami véletlenül csúszott be a megrendezett színpadi játékba, sok mindent elárult. De a gyerekek! Ők egészen másak voltak. Ők is játszottak, de ez a játék egészen más volt, mint a felnőtteké. Tiszta és önfeledt, és ami a legfontosabb, hogy komolyan vették, amennyire komolyan csak egy gyerek tud játszani. Órákon keresztül elnézte őket, és eldöntötte, hogy, ha még egyszer megszületik, gyerek akar lenni. Aztán egy ugyanilyen őszi délután tehergépkocsi állt meg a ház előtt. Először a mahagóni asztalt vitték a székekkel együtt, majd az almáriumot, őket követték

az ezüst gyertyatartók és a függönyök, a sort a csilingelő csillár zárta. Majd csend lett. A gyerekek már be sem jöttek. „Hálátlanok!” – gondolta akkor magában, és ha sírni tudott volna, kövér könnycseppek gurultak volna végig csiszolt üvegajtaján. Így csak fémszíve kezdett el gyorsabban verni, de senkinek sem tűnt fel, hogy a vén falióra milyen hangosan ketyeg. Ez még jobban fájt neki. Az utolsó percig reménykedett, hogy őt is viszik a többivel, hiszen legalább olyan megbecsült helye volt a szobában, mint a mahagóni asztalnak. Mégis itt hagyták. Rajta kívül csak a bőrfotel maradt, de ez már régóta csak megtúrt bútordarab volt. Szakadozott, és egy-egy helyen rozsdás rugók törtek maguknak utat a felszínre.

Megalázva érezte magát. Ezek szerint ő is csak egy megtúrt tárgy volt az emberek szemében, pedig neki szíve is van, igaz, hogy fémből, de van, nem mint ennek a közömbös fotelnak. Mély sóhaj és egy erőteljes reccsenés szakította félbe álmodozását. A szoborszerű alak most felemelkedett helyéről és feléje tartott. Megállt előtte tétován, mint aki készül valamire, lassan felemelte kezét és gyengéden végighúzta csiszolt üvegajtaján, majd hirtelen el is kapta, mint akit tetten értek, és most szégyelli, hogy felfedték. Sarkon fordult és gyors léptekkel elhagyta a szobát.

Ekkor meleg hála öntötte el a vén falióra fémszívét, és abban a pillanatban megbocsátott minden felnőttnek. Azoknak is, akiket ismert, és akik itt felejtették, és azoknak is, akiket még nem ismert, és a gyerekekre sem haragudott már.

Tartalom

Valóság.....	5
Amikor a vonatok elindulnak	7
Merre, Uram?.....	17
Újjáéledt színház	23
100 éves a marosvásárhelyi Kultúrpalota.....	29
Fergeteges forгатag.....	35
Egy kis délutáni séta... ..	41
Fekete március.....	45
Rekviem.....	51
Emlékezés egy különös napra	55
Fikció	57
Végszó	59
Fent és Lent.....	61
Egy falóra titkai.....	67

Támogató:

Nemzeti Kulturális Alap

Sólyom Zsuzsanna: Amikor a vonatok elindulnak

Kiadó: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület,
Pilisvörösvár, 2017
E-mail: muravidek@freemail.hu
www.muravidek.eu

A borítóttervet Németh Csongor készítette Ruda
Gábor fényképfelvétele felhasználásával
Nyomdai előkészítés: ANGRÁF Bt., Budapest
Nyomda: Bodnár Nyomda Bt., Budapest

ISBN 978-615-5026-95-9

ISBN 978-615-5026-96-6 (online, PDF)

